

KUML 19
85

KUML 19 85

ÅRBOG FOR
JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB

With Summaries in English

I kommission hos Aarhus Universitetsforlag, Århus

OMSLAG: Kam fra Aarhus Katedralskole

Udgivet med støtte af Statens humanistiske Forskningsråd

Redaktion: Poul Kjerum

Tilrettelæggelse og omslag: Flemming Bau

Special-Trykkeriet Viborg a-s

Skrift: Baskerville 11 pkt.

Papir: Stora G-point 120 gr.

Copyright 1984 by Jysk Arkæologisk Selskab

ISBN 87-7288 046 5

ISSN 0454 6245

Indhold/Contents

<i>Poul Kjærum: Karl Kersten. Worsaae-Medaillen</i>	6
Karl Kersten. The Worsaae-Medal	8
<i>H. Hellmuth Andersen: Hedenske danske kongegrave og deres historiske baggrund</i>	11
Graves of pre-Christian Danish monarchs and their historical background	29
<i>H. H. Andersen og H. J. Madsen: Byudgravning ved Århus Katedralskole</i>	35
Die Domschule in Århus. Eine Stadtkerngrabung	91
<i>H. H. Andersen og H. J. Madsen: Udgravninger i det gamle Vest-Århus</i>	97
Ausgrabungen im alten West-Århus	109
<i>Stig Jensen: Et grubehus fra Darum. Bidrag til keramikudviklingen gennem</i> <i>6. årh. e.Kr.</i>	111
A pit-house from Darum. A contribution to the study of pottery development through the 6th Century AD	120
<i>Bodil Lewis: Overbygård og Nørre Fjand. En analyse af nogle jernalderlandsbyers</i> <i>tilliggender og økonomi</i>	123
Overbygård and Nørre Fjand	160
<i>Erik Westerby: Da Danmarks ældste Stenalderboplads blev fundet</i>	164
The Finding of Denmark's oldest Stone-Age settlement	185
<i>Niels Abrahamsen og Sæbjørg W. Nordeide: Magnetiske undersøgelser af</i> <i>en middelalderteglovn fra Tønsberg, Norge</i>	187
Archaeomagnetic dating of a Medieval brick kiln from Tønsberg, Norway	197
<i>Register, Kuml 1951-1980. Udarbejdet af Mette Thousgaard Petersen</i>	201
<i>Jysk Arkæologisk Selskab 1985</i>	269

Karl Kersten 1978

Karl Kersten · Worsaae-medailen

---

16. maj 1985

I fundatsen til JAS Worsaaemedaille står at »den uddeles lejlighedsvis af styrelsen efter dens skøn for særlige fortjenester indenfor den nordiske arkæologiske videnskab.« »Den kan uddeles til danske og udenlandske forskere«, og »tildelingen medfører æresmedlemskab af selskabet«.

Det er i dag en højt fortjent forsker og en udlænding, der skal modtage medailen: professor, dr. habil. Karl Kersten, tidligere direktør for det slesvig-holstenske Landesmuseum på Gottorp slot. Hvis adressen ikke havde været Gottorp slot ville vi, der kender Karl Kersten og hans virke, ofte

glemme det udenlandske tilhørsforhold – men aldrig hans betydning for den nordiske arkæologiske videnskab.

Interessen for det nordiske begyndte næsten før min generation fik øjne, og den dag i dag er Kerstens dage – og ofte også nætter – engageret i nordisk og specielt i dansk forhistorie.

Endnu medens dansk arkæologis grand old man – Sophus Müller – havde sin gang på Nationalmuseet som en yderst vital pensionist, i begyndelsen af trediverne, studerede den unge student Karl Kersten bronzeadersamlingerne på Nationalmuseet. I 1935 da Kersten kun var 26 år gammel, foreligger hans disputats »Zur älteren nordischen Bronzezeit«, hvor de regionale kulturgrupper i den nordiske bronzevalderkultur bliver udskilt. Det er et grundlæggende arbejde for forståelsen af kulturforholdene i perioden og stadig et nødvendigt standardværk.

I de næste årtier er Kerstens produktion i højere grad præget af hans embede som docent, senere professor ved Kieler universitetet og direktør for det slesvig-holstenske Landesmuseum, først i Kiel, senere i Slesvig. Her udgiver han en lang serie af Landesaufnahmen – komplette fremlæggelser af fund og fortidsminder – i Slesvig-Holsten: Kreis Steinburg 1951, Lauenburg 1958, De nordfrisiske øer i 1962/63 foruden et værk om »Die ältere Bronzezeit in Pommern« fra 1958 – foruden talrige artikler fra alle de forhistoriske tidsaldrer: om moselig, enkeltgravskultur, bronzevalderens dødshuse o.m.a. i tidsskriftet Offa, der er Slesvig-Holstens pendant til Kumul, og hvor Kersten var redaktør.

Danmarks bronzevalder var imidlertid ikke glemt – tværtimod. En gammel kongstanke om en komplet publikation af bronzevalderen i det nordiske område – i Danmark og de nordvestlige dele af Tyskland, blev taget op i midten af 1950-erne og arbejdet sat i gang efter en aftale med Nationalmuseets direktør, Johannes Brøndsted.

I de følgende mange år var Kerstens stab fast beskæftiget på Nationalmuseet og andre danske museer, og Kersten selv kunne i lange perioder findes dag og nat i kontorerne, koncentreret om beretningsmaterialet for de tusinder af fund. Det første bind af dette mægtige værk der skal omfatte i alt 18 bind, så lyset i 1973, og indtil nu er udsendt 7 bind. Af de resterende 11 foreligger de 8 i manuskript, og Ribe amt, der beskrives i bind nr. 8 – er i tryk. Selve udgivelsen sker i samarbejde mellem museet på Gottorp Slot og Nationalmuseet. Mage til arbejde findes næppe noget andet sted. Det er en guldgrube for alle bronzevalderforskere og vil være det i generationer.

Denne produktion alene er begrundelse nok for indtil flere hædersmedailler, gennem deres lødighed og fylde.

Der er dog også andre sider af Karl Kerstens virke, der må fremhæves. Mit første møde med Kersten, om end ikke personligt – faldt sammen med

mit første studieår umiddelbart efter krigens afslutning, da Nationalmuseets journaler for en årrække blev gennemgået. For årene 1940-45 stødte vi utallige gange på indberetninger fra Kersten om fortidsminder, der var truet i forbindelse med militære anlægsarbejder såsom flyvepladser og befæstninger af enhver art.

Utrætteligt og systematisk tilvejebragte han disse oplysninger og skaffede Ausweis til Nationalmuseets arkæologer til de ellers så vel bevogtede militære områder, så udgravninger kunne gennemføres. Noget lignende har vist næppe fundet sted i andre dele af verden i en lignende situation. At det blev påskønnet kan vist ingen være i tvivl om, og påskønnelsen fandt synligt udtryk i en udnævnelse til Ridder af Dannebrog. Den fremstrakte hånd fra Slesvig kom senere også til at omfatte et af vore nationale mindesmærker: Danevirke, gennem indstiftelsen af en tysk-dansk komite for bevarelsen og undersøgelsen af denne mægtige vold ved Jyllands rod. Det førte bl.a. til de omfattende undersøgelser fra 1969-75 udført i samarbejde mellem Schloss Gottorp museet og Moesgård, og med resultaterne fremlagt i Jysk Arkæologisk Selskabs skrifter.

Kronen på Kerstens indsats er gemt til sidst: skabelsen af museet på Gottorp Slot – den tidligere hertugelige residens. Som leder af museet i Kiel – Danmarks ældste provinsmuseum, oprettet i 1831 på foranledning af Chr. Jürgensen Thomsen selv, søgte Kersten en værdig ramme om de enestående samlinger efter at den gamle bygning var udbrændt i 1944. Hans valg blev Gottorp Slot.

Efter lange og hårde politiske tovtrækninger med regeringen i Kiel sejrede Kersten. Slottet der blev vundet, som der står i folkevisen, står nu som rammen om Slesvig-Holstens prægtige Landesmuseum.

Det er mig en glæde og en ære at overrække dig Jysk Arkæologisk Selskabs Worsaaemedaille med tilhørende pris og ønske dig velkommen som æresmedlem i Jysk Arkæologisk Selskab.

Poul Kjærum

KARL KERSTEN · THE WORSAAE MEDAL

16th May 1985

The Jutland Archaeological Society's Worsaae Medal is "awarded on occasion, at the discretion of the committee, for special services to Nordic archaeological science". "It may be awarded to Danish and foreign scholars" and "the award carries with it honorary membership of the Society".

It is today a highly deserving scholar, and a foreigner, who receives the award: Professor, *dr. habil* Karl Kersten, former director of Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte at Schloss Gottorp. If the address had not been Gottorp, we, who know the extent of Karl Kersten's work, would often forget his foreign affiliations – but never his importance to Nordic archaeological science.

His interest for Nordic archaeology began almost before my generation saw the light of day, and still Kersten's days – and often his nights, too – are devoted to Nordic and especially Danish prehistory.

While Danish archaeology's Grand Old Man – Sophus Müller – still frequented the National Museum as an extremely vital pensioner, in the early nineteen-thirties, the young student Karl Kersten was studying its Bronze Age collections. And in 1935, at the age of 26, Kersten presented his doctoral thesis “Zür älteren nordischen Bronzezeit”, where the regional culture groups of the Nordic Bronze Age were differentiated. This study was to be a foundation for the understanding of cultural conditions in the period and is still a necessary standard work.

In the following decades, Kersten's production was to a greater degree marked by his duties as reader, later professor, at the University of Kiel, and director of Landesmuseum für Vor – und Frühgeschichte first in Kiel, later in Schleswig. Here he produced a long series of *Landesaufnahmen* – complete presentations of finds and prehistoric monuments in Schleswig-Holstein: Kreis Steinburg in 1951, Lauenburg in 1958, the North Frisian Islands in 1962/63, besides a work on “Die ältere Bronzezeit in Pommern” from 1958 – in addition to numerous articles touching on all the prehistoric ages: on bog corpses, the Single-grave culture, the mortuary houses of the Bronze Age, and many other subjects, published in the periodical “Offa”, which is Schleswig-Holstein's pendant to KUML, edited by Kersten.

Denmark's Bronze Age was, however, not forgotten – on the contrary. An old dream of publishing all the Early Bronze Age finds from Denmark and the northwestern parts of Germany was taken up in the middle of the 1950s and the work initiated by arrangement with the director of the National Museum, Johannes Brøndsted.

For many years, Kersten's staff were permanently occupied at the National Museum and other Danish museums, and Kersten himself could for several years be found day and night in the offices, concentrating on the reports on the thousands of finds. The first of the 18 volumes which this great work will comprise was issued in 1973, and so far 7 volumes have been published; 8 of the remaining 11 volumes are at the manuscript stage and the volume on Ribe County, which will be vol. 8, is in print. The actual publication occurs in a collaboration between the museum at Schloss Gottorp and the National Museum.

The likes of this publication are probably not found anywhere else: it is a gold-mine for all students of the Bronze Age and will be so for generations to come.

This production alone is sufficient to merit several medals, for both its extent and its quality. But there are other sides of Karl Kersten's work which need to be emphasized. My first encounter with Karl Kersten – though not in person – occurred in my first years as a student just after the end of the war, when we were going through several years' journals at the National Museum. For the years 1940-45 we encountered innumerable reports from Karl Kersten on prehistoric monuments which were threatened in connection with military construction work such as aerodromes and fortifications of all kinds.

Doggedly and systematically he obtained this information and obtained passes for the archaeologists of the National Museum to the otherwise well-guarded military areas, so excavations could be carried out. It is unlikely that anything similar has occurred in other parts of the world under such circumstances.

No one can doubt the appreciation engendered, and a concrete manifestation of this was Karl Kersten's promotion to Knight of the Dannebrog. The hand of friendship extended from Schleswig was later also to include one of our national monuments – Danevirke – through the establishment of a German-Danish committee for the preservation and study of this mighty rampart at the base of Jutland. This led among other things to the extensive investigations from 1969 to 1975 carried out in collaboration between the museum at Schloss Gottorp and Prehistoric Museum, Moesgård, the results of which have been published by the Society.

Karl Kersten's crowning glory has been kept until last – the creation of the Museum at Schloss Gottorp, a former ducal residence. As director of the museum in Kiel – Denmark's oldest provincial museum established at the instigation of Chr. Jürgensen Thomsen himself in 1831 – Kersten sought a worthy setting for its unique collections, after the old building was gutted by fire in 1944. His choice fell on Scloss Gottorp.

After a long and hard political tug-of-war with the government in Kiel, Kersten was victorious. The castle was won, as the folk-song says, and is now the home of Schleswig-Holstein's fine Landesmuseum.

It is a pleasure and an honour to award Karl Kersten the Worsaae Medal of the Jutland Archaeological Society and welcome him as honorary member.

Poul Kjærum
Oversættelse: Peter Crabb